

1. Selle hõimuliidu kunagist mõju on hilisemad ajaloolased seoses assimileerumisega paljuski pisendanud, ent 11.-13. sajandil oli see Euroopa Musta mere piirkonnas üks tähtsamaid tegijaid, kandes muu hulgas juhtrolli Teise Bulgaaria riigi rajamisel, pannes aluse mitmele Rumeenia dünastiale ning olles dünastiliste abielude kaudu seotud ka Bütsantsi, Ungari ja Kiievi-Venemaaga.

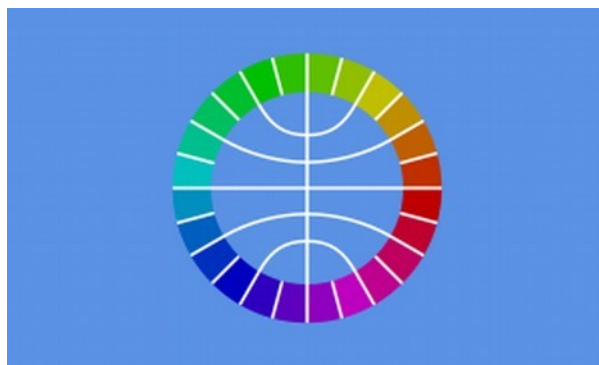
Hõimuliit lagunes mongolite invasiooni järel; tänaseni on oma identiteedi, kuid mitte keele säilitanud mongolite eest Ungarisse rännanud rühm. Kiievis tunti neid polovetsidena; mis nime all tundis neid valdav osa Euroopast? Intrigeeriva faktina võib veel lisada, et peale Esimest maailmasõda üritasid nad, kuigi tulemusteta, Ungaris oma riiki moodustada.

2. Itaalia mereväe lipp on kombineeritud nelja tähtsaima keskaegse kaupmeesteriigi lippudest. Kui Venezia, Genova ja Pisa on arvestatavad keskused ka tänapäeval, kaotas neljas neist iseseisvuse 12. sajandi esimese poole sõdades. Linna arengule sai lõplikult saatuslikuks 1343. a. maaväriin ning ristisõdade ajastu ühe tähtsama keskuse asemel on nüüd vaid väikelinn. Mis linn/riik?

3. Eesti pole just sageli lahkunud rahvusvahelistest organisatsioonidest.

Siin näete aga 11. veebruaril 1991. aastal Haagis loodud rahvusvahelise organisatsiooni lippu, mille loomisel ka Eesti agaralt osales. Siiski tuli Eestil asjaolude kujunedes peagi selle organisatsiooni tegevliikmelisusest loobuda. Mis organisatsioon?

4. Kuningaküsimus. Tema samanimeline isa oli hull, kuid valitses siiski 60 aastat, mis oli tolleks ajaks pikim ühe valitseja valitsusperiood selle riigi ajaloos. Ta ise oli ka pisut hullusele kalduv, kuid lisaks joodik, õgard, ülekaaluline (eriti elu lõpus), võrgutaja, lõbutseja, oopiumisõltlane ja mida iganes veel. Üheksa ja pool aastat valitses ta oma hullu isa regendina, teist samapalju ise kuningana. Lisaks lühidusele jäi tema valitsusaeg naaberriigi populaarse valitseja avantüüride varju ning ta on ka ise tänapäeva ajaloos omaenda mere- ja maaväejuhtide varju jäänud. Et ta ainus tütar oli surnud veel enne oma isa, tuli pärast teda troonile ta noorem vend, kes oli ühtlasi dünastia viimane valitseja.

Ometigi oli ta samas kultuuri, arhitektuuri ja moe edendaja. Tema eestvõtmisel rajatud tänav on praegu riigi pealinnas üks peamisi äritänavaid, tema eestvõtmisel rajatud park aga samas linnas üks suurejoonelisemaid ja tuntumaid. Mõlemad ja ka tema valitsemisajal tekkinud arhitektuuri- ja moestiil kannavad aga mitte ta nime, vaid üht tema tiitlit. Kes?

5. Muusikaküsimus. See helilooja kandis alati taskus konnakujukest ja hõõrus seda enne lavale astumist pianisti või dirigendina, et tagada kontserdi kordaminekut. Kuna mistahes helid tal kontsentreerumist takistasid, ehitas ta oma päris kodu lähedusse hüti, kuhu ennast komponeerimiseks lukustas. Hütiist lahkudes jättis ta alati lauale kirja: „Kui keegi peaks siia sisse murdma, palun jätta alles noodid, sest need ei oma mingit väärtust kellegi jaoks peale /oma nimi./” Kellest on jutt?

6. Jõukas ja tänapäeval rahumeelne Araabia riigike Omaan on ajaloo vältel ka palju suurem olnud. Koguni nii suur, et tema pealinn paiknes 19. sajandi keskpaigas hoopis ühe saare peal. Aastatel 1890 – 1963 oli see 2461 km² suurune ja umbes Eesti rahvastiku mahutav ala Briti protektoraat. Mis saarest on jutt?

7. Vanemates germaani keeltes on sõnad „Ache“, „Aha“, „A“, „Aue“ tähistanud voolamist ja vett ning nii ongi toponüüm „Aa“ saksa ja hollandi keeleruumis üsna levinud jõgede nimi. Enamasti on tegu küll väiksemat sorti jõgedega, kuid ometigi on üks Aa-nimeline jõgi oma riigi pikim jõgi. Tõsi, see on jõe endisaegne nimi; tänapäeval tuntakse seda jõe peasjalikult tema mitte-saksa nimedega. Mis jõgi?

8. Mis koht on pildil?

9. See on ainus vanausuliste küla Setomaal ning ühtlasi ainus säilinud vanausuliste küla Eestis Piirissaarest lõunas.

Oktoobri algul käis aga ajalehtedest läbi uudis, et nüüd plaanivad riik ja Eesti Apostlik Õigeusu kirik sinna „elanikkonna aktiveerimise“ ning „piirkonna atraktiivsuse suurendamise“ eesmärgil õigeusu kiriku mungakloostri rajamist ning riik on asunud selleks otstarbeks maad võõrandama. Mis küla? (2 p küla nimi, 1 p valla nime eest – kui küla ei tea)

10. Itaalias on üks kuulus pinnavorm, mis on halduslikus mõttes parasjagu veider: kohalikud omavalitsused on seal hästi tihedalt sektoritena kobaras ja neist kümme jookseb nurkapidi ühte punkti kokku (Bronte omavalitsusüksus lausa kahest suunast, kahelt poolt Maletto omavalitsusüksust, mis asub justkui saarekesena Bronte üksuse sees).

Mütoloogiahuvilised teavad, et sinna paika vangistas Zeus ühe oma sugulase (mõne müüdi järgi onu, mõne müüdi järgi õepoja Typhoni. Mis koht?

11. See tekstiilikunstitehnika pärineb Kagu-Aasiast. Kõige paremini on tuntud Indoneesia oma, eriti pärast seda, kui pika vaidlemise järel, kelle pärand see algselt õieti on, kas Indoneesia või Malaisia, pälvis võidu Indoneesia: indoneeslaste selles tehnikas kunst pääses UNESCO suulise ja vaimse pärandi nimistusse. Selles tehnikas loodud teosed on seal autorikaitseaduses eksplitsiitselt ära märgitud, mis võiks siinmail isegi veider tunduda, kuna meil on see tuntud pigem kodukäsitööna, mis levis eriti hipiajastul.

Tehnika seisneb riide värvimises nii, et osa kangast kaetakse kinni (nt vahaga) ja jääb värvist vabaks, tänu millele tekib muster. Mis tehnika?

12. See kuulus tantsija ja ballettmeister sündis 1880. Esimese täispika balleti „Acis ja Galatea“ lõi ta 1905. aastal, hiljem lõi ta palju kuulsaid ballette nii üksi - näiteks „Petruška“ - kui ka Ballets Russes'i loomingulise „komitee“ liikmena. Oma „Sureva luigega“ pani ta aluse balletiminiatuurile. Kes?

Vihje: sama perekonnanime kannab üks Eesti telenägu, kes on muuseas hariduse poolest samuti koreograaf.

13. Kalju Kruusa, Margus Lattik (Mathura), Berk Vaher, Aare Pilv, Lauri Sommer, Kristiina Ehin, Mehis Heinsaar, Andreas Kalkun, Kadri Tüür, Marko Kompus, Timo Maran, alguses ka Anu Kree. Nimekiri on lõplik. Mis on ühine nimetaja?

14. Postmarkidele pole kombeks panna inimesi nende eluajal, mõne üksiku erandiga: riigipead, monarhiatel ka pereliikmed, olümpiavõitjad, lendurid ja kosmonaudid.

Ja siin selline reeglite rikkumine:

Võrreldes sellega, et tema eluajal nimetati tema nimeliseks ümber üks linn, on mark muidugi pisiasi.

Kes on margil?

15. Seda 1940ndate New Yorgi seltskonnadaami ja muusikametseeni on kirjeldatud kui „maailma halvimat lauljat“. Pole kahtlustki, et Meryl Streepilt nõudis tema läbilõikavalt ebatäpse koloratuursoprani järgi tegemine sel suvel kinodes jooksnud küsitava elulool põhinevas filmis üksjagu näitlejameisterlikkust.

Siiski ei takistanud puudulik lauluoskus küsitavat esinemast Carnegie Halli kontsertsaalis. Seejuures kuulub tema kontsert Carnegie Halli arhiivsalvetiste laenutuste TOP 10 kui mitte suisa TOP5 hulka.

Kes on pildil ja laulab?

16. See ülipopulaarne mõnuaine sai Euroopas tuntuks uusajal tänu hispaanlastele, portugallastele ja hollandlastele; peagi tabasid seda väga vastukäivad hinnangud, ühed väitsid, et see ravib kõiki haigusi, teised pidasid ainet sama ohtlikuks kui oopiumi, eriti kui see muutus populaarseks ka väljaspool kõrgkihti. Selle tarvitamisest kardeti Inglismaal, et „vaprad muutuvad nurjatuteks, tugevad nõrgaks, naised viljatuks; või kui nad siiski vilja kannavad, on nende veri nii nõrgaks jäänud, et neil ei jätku imetamiseks jaksu, ja kui ka jätkub, sureb laps voolmetesse“; ja Iirimaa, et enne ajad ei parane, kui vaesed mehed ei loobu viskest ning vaesed naised sellest ainest.

Mis aine?

17. Keda või mida hoitakse ksüloteegis? Maailma suurim ksüloteek asub USAs ja on asjakohase ametkonna hallata, Euroopa suurimad on Belgias Tervurenis ja Saksamaal Hamburgis.

18. Millise automargi embleem on pildil (allosas olev nimi eemaldatud)?

Seda marki auto, mudel Twelve Touring Limousine, telliti ka 1938. aastal Konstantin Pätsi ametiautoks. Hiljem veeti selle autoga Johannes Vares-Barbarust; oma elupäevad lõpetas ta Tootsi turbatööstuses aiatraktori raamina.

Automark loodi 1899 ja kandis oma asutaja nime. Viimane seda marki auto valmistati 1958. Seejärel kadus vahepeal Studebakeriga ühinenud automark ajalukku, isegi nimi eemaldati autofirma nimest.

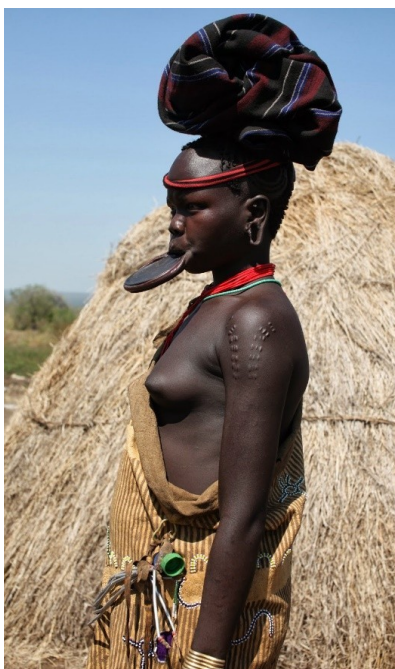

19. Järgmisel aastal möödub 200 aastat teadustöö „An Essay on the Shaking Palsy“ avaldamisest. Tänapäeval teame, et selles kirjeldatud häda kese paikneb *substantia nigra pars compacta*-s, kus hävivad dopamiini tootvad rakud. Histoloogilist leidu iseloomustavad ka Lewy kehad. Üks tuntumaid selle häda all kannatanuid oli Muhammad Ali.

Kes kirjutas „An Essay on the Shaking Palsy“?

20. Pildil on hurmavad noorikud ja uljas sõjamees ühest värvikast hõimurahvast, keda elab Etioopia ja Lõuna-Sudaani piirialadel ligi 7500 inimest. Mis rahvas?

Vihje: sama nime kannab ka „Araabia kevade“ jooksul korraks esile kerkinud riigipea.

21. Kes on see tegelane, kellelt pärinevad alljärgnevad tekstilõigud? Ta on osalenud nii revolutsioonilise Petrogradi sündmustes kui ka Rahvarinde loomises. Peamiselt on tema tekstid ilmunud Eesti Päevalehe kommentaariumides ja Facebooki keskkonnas, aga tema memuaarid Rahvarinde loomise päevilt on trükikujul üllitanud OÜ Kunstkopp.

Huvitaval kombel on Rein Lang tema nime kasutanud lollaka netikommentaatori võrdkujuna, jättes hoomamata küsitava parteilise karastuse ning dialektilise võimekuse.

/.../

Tere hommikust, minu kabujalakesed-hundivilekesed! Eilne päev läks mul klassikute nahka, seksivärgini me oma jutuga ei jõudnudki. Püüan täna selle vea parandada ja asun kohe asja juurde. Feministeerium pole mitte see institutsioon, mida võiks ülemäära kaua ignoreerida. Nagu ütleb rahvatarkus – härga haara sarvest, naisõiguslast tema kivistunud ideoloogiast. Lase lennata, lase lennata, feminist saab sust veerand tunniga!

/.../

„Mis parata,“ lautasin ma siivselt käsi, „säherdune juba kord on mu metoodika. Selle järgi olen ma oma mõtteviisi sättinud ning arusaamasid kujundanud. Peale oma pea pole mulle ju teist mõtlemisvahendit antud. Igaühel oma pill, sellel mängib tirilill!“

„Pill-pill-pill, tiri-lill-lill, pill-pill-pill, tiri-lill,“ vastas sm Savisaar kombekohaselt. Nii taipliku inimesega on lausa lust suhelda.

/.../

22. Kes on pildil?

23. Pildil on armastatud näitleja, kahe Oscari, kolme Emmy, kolme Kuldgloobuse jpm preemiade laureaat. Kes?

24. Poolvääriskivi ametüsti nimi pärineb kreeka keelest ja tähendab mürgitusevastast (*a-méthystos*). Millise mürgituse vastu täpsemalt pidi kivi tollase uskumuse vastu kaitsma?

25. Esineb algselt Patty Brardist, José Hoebeest ja Marga Scheidest koosnenud trio, kes muu hulgas sai 1979. aastal Hollandi parima ekspordiartikli auhinna Conamus Export Prize. Nüüd on Brardi asemel Ria Thielsch. Mis on kollektiivi nimi?

26. Botaanilises mõttes on selle rohttaime vili mari. 2012. aastal toodeti seda maailmas 130 miljonit tonni. Suurim tootja on India 25 miljoni tonniga. Valdav enamus toodangust kuulub sorti Cavendish, samas ohustavad istandusi geneetilise homogeensuse tõttu kergesti taimehaigused.

Läänemaailmas kogus vili tuntust 19. sajandi lõpul, kui seda hakkas turustama ja kasvandusi rajama Boston Fruit Company.

Mis taim/vili?

27. Üks riik saatis 1977. aastal teatud territooriumile lapseootel naise, kes sealsamas ka lapse sünnitas. See sündmus andis aluse territoriaalsele vaidlusele: kuna sellel territooriumil oli sündinud uus riigikodanik, peeti õiguspäraseks, et kogu territoorium kuulub nüüd sellele riigile. Rahvusvaheline üldsus sellise territoriaalse hõivamise skeemiga siiski nõus ei olnud.

Nimetage see riik ja territoorium, mida sellisel viisil hõivata taheti! Kumbki 1 p.

28. 1937. aastal otsustas Meeksi vallavolikogu panna vallale uueks nimeks XXX, soovides vältida võõrapärasust. Otsust kiitis teiste seas ka Akadeemiline Emakeele Selts, kirjutades, et: „Meeksi ei tarvitse olla võõrapärane, kuid keelelisest seisukohast on XXX igatahes ilmekam eestipärane nimi kui Meeksi”.

Valla suurte külade elanikele otsus ei meeldinud ja selle ümbervaatamiseks asuti allkirju koguma. Muu hulgas arvasid kohalikud eestlased, et „XXX on kiisa venelaste küla ning seepärast ei kõlba nimeks ühele ausale Eesti vallale”. Pealegi olevat küla elanikud enamuses riigivastased. Poolteist aastat hiljem pööratigi otsus tagasi.

Mis nimi käib XXX asemele?

29. Ömblustootmiskoondis Baltika, ömblusvabrik Võit, Tallinna taksopark, Valga autobaaas, Mareta ja Sami. Millega said need kuus ettevõtet 1990. detsembris tuntuks?

30. Mis ansambel esitab seda June Carter Cashi hitti? Lugu ilmus ansambli kolmandal, ansambliga sama nime kandval plaadil.

Lisaks sellele loole on ansambel kaverdanud ka teisi hitte, nt Jagger-Richardsi „Under My Thumb” ja Womackite „It’s All Over Now”.

31. Niipea kui see raamat ilmus (2007), sai sellest hitt kodumaal; peagi tõlgiti see läti, tšehhi ja 2012. aastal ka prantsuse keelde. Seal pälvis see Prantsusmaa suurima ulmeauhinna Grand Prix de l'Imaginaire; Prantsuse ulmefoorumid olid täis ülivõrdes kommentaare ja raamatust tuli teha teine trükk, sest esimene müüdi nii kähku läbi. Tormilise edu üks põhjus võis olla, et aines on Lääne inimeste jaoks eksootiline: kirjastaja ütles, et „tegu on maagilise realismiga, mis sarnaneb Skandinaavia saagadega. Seesugust kirjandust ei ole vist Prantsusmaal kunagi varem nähtud.“ Arvustajad võrdlesid seda Pocahontasest kirjutatud lugude ja „Viimase mohikaanlasega“.

2015 jõudis teos hollandi ja inglise keelde. Inglisekeelsetes arvustustes märgiti muu hulgas, et see on, „nagu Frodo ja Bilbo Baggins püüaks Smaugiga kampa lüüa, et kaitsta mingit ürgset kääbiku- ja lohemaailma Nii haldjate kui ka orkide eest.“

Autor ja teos?

32. Ta on tõenäoliselt üks ajaloo kuulsamaid börsikauplejaid. Tema elu võib võrrelda ameerika mägedega – nullist (või ka võlgadest) alustades tõusis ta maailma kõige rikkamate inimeste hulka. Seda suisa kaks korda. Arendades ja järgides omaenda börsil kauplemise reegleid, suutis ta 1907. ning 1929. aastate USA börsikriiside ajal aktsiaid lühikeseks müües tänapäevases väärtuses miljardeid teenida, et need vastavalt 1912. ning 1934. aastaks kaotada, väidetavalt oma reeglitest kõrvale kaldumise tõttu. Tema elulugu on arusaadavalt pakkunud ainekaks ka paljudele raamatutele, millest on bestselleriks ja investeerimiskirjanduse klassikaks kujunenud juba

1923. aastal ilmunud Edwin Lefèvre raamat „Reminiscences of a Stock Operator“. Raamat on tõlgitud ka 2000. aastal eesti keelde pealkirja „Aktsiamänguri pihtimus“ all. Kes?

Lisavihje: sama nime kannab üks USA California osariigis asuv Tartu-suurune linn, mis on nime andnud ka ühele sünteetilisele keemilisele elemendile järjekorranumbriga 116.

33. Keda või mida kardavad nomofobid? Väidetavalt on teatud tasemel selline foobia koguni kuni 50% inimestest.

34. Ida-India Kompanii kapten Thomas Gilbert on nime andnud Gilberti saartele, mis ta avastas 1788. aastal Inglise sunnitöölisi Austraaliasse vedades. Tema järgi on aga nimetatud ka üks riik. Milline?

35. Millisel instrumendil mängitakse selle ülipopulaarse sarja tunnusmuusika kandvat meloodiat? NB! Ei küsi sarja nime, vaid just instrumenti.

36. Esimest korda nimetab seda elukat Ariosto „Raevunud Orlandos“. Võimalik, et naljaga pooleks, sest tegu oli hübriidiga kahest loomast, kellest üks on pärimuses teise tavaline saak (võrreldav sellega, kui hiir ja kass sigitaksid järglase, kellele pandaks nimeks „hiirkass“). Piltidel oli seda fantastilist hübriidi kujutatud juba varemgi.

XX sajandi algul üritasid ühed petised isegi inimesi veenda, et see loom elab USAs George'i järve ääres ning viimati olevat teda seal nähtud 1999. aastal.

Tänapäeval esineb ta sageli rollimängudes ja fantaasiakirjanduses; tähtsat rolli mängib ta Harry Potter'i saagas, eriti „Azkabani vangis“, kus see olend on küll ohtlik, aga viisakalt käitudes on võimalik temaga sõbraks saada. Mis hübriidolend?

37. Milline 1960ndate verine sündmus sai viimaks ometi monumendi kujul (pildil) jäädvustuse aasta tagasi septembris?

38. Tšekist ja poliitbüroo liige. 1932. aastal rasketööstuse rahvakomissar, hiljem eriesindaja näljahäda piirkondades. Sattus 1930ndatel mitu korda konflikti Staliniga ja suri 1937 veebruaris segastel asjaoludel - ametlikult „südame paralüüsi“, aga Hruštšovi sula järel pinnale ujunud versioonide põhjal kas tapeti või sunniti enesetapule. Tema nime kandis aastani 1990 Vladikavkazi linn.

39. Millisesse sugukonda kuulub nüüdseks väljasurnud dodo (pildil mulaaž ja skelett, ehk on abiks), ehk millised laialt levinud linnud on dodo lähimad sugulased?

40. Kes on pildil?

Vastused

1. Kumaanid
2. Amalfi
3. Esindamata Rahvaste Organisatsioon
4. George IV (1762-1830). Regent Street ja Regent Park, regendistiil (Regency Style)
5. Edvard Grieg
6. Zanzibar (Sansibar)
7. Gauja / Koiva ehk saksapärase nimega „Livländische Aa“.
8. Ämari lennuvälja kalmistu / lendurite kalmistu
9. Beresje küla, Mikitamäe vald
10. Etna
11. Batika
12. Mihhail Fokin (vihje Ženja Fokin)
13. Erakkond
14. Maksim Gorki
15. Florence Foster Jenkins
16. Tee
17. Puitu, puidunäidiseid. Suurimat ksülooteeki haldab USA metsandusamet
18. Packard
19. Dr James Parkinson
20. Mursid; Egiptuse president Mohamed Mursi 2012-2013
21. Roosa Udu
22. Anette Busch
23. Maggie Smith
24. Alkohol
25. Luv'
26. Banaan
27. Argentina ja Antarktika
28. Mehikoorma
29. Esimesed erastamisele määratud ettevõtted
30. Social Distortion
31. Andrus Kivirähk „Mees, kes teadis ussisõnu“
32. Jesse Livermore
33. Mobiiltelefoni vms kommunikatsiooniseadme puudumist. No – mo(bile)
34. Kiribati
35. Teremin (Muusika: „Midsomeri mõrvade“ tunnusmeloodia)
36. Hobugreif
37. Mau-mau ülestõus Keenias (1952-1960)
38. Sergo Ordžonikidze
39. Tuvilased
40. Mattias Käit